

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi maatalousyrittäjän työtaturma- ja ammattitautilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi maatalousyrittäjän työtaturma- ja ammattitautilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 181/2020 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- hallitussihteeri Tiina Muinonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Minka Hauta-aho, Eläketurvakeskus
- lakimies Maire Lumiaho, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- kehityspäällikkö Sonja Lilius, Maatalousyrittäjien eläkelaitos

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- Kansaneläkelaitos
- Suomen Kirjailijaliitto r.y.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi maatalousyrittäjän työtaturma- ja ammattitautilakia, työtaturma- ja ammattitautilakia sekä lakia sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjälle annettua lakia.

Muutoksilla toteutettaisiin eräitä pieniä korjauksia, joita maatalousyrittäjän työtaturma- ja ammattitautilain toimeenpanossa on lain voimaan tulon jälkeen havaittu. Esityksessä ehdotetaan muun muassa ansionmenetykskorvauksen jakamista maatalousyrittäjän ja hänelle sairausajan palkkaa maksaneen työnantajan kesken tilanteessa, jossa maatalousyrittäjä on vahinkotapahtuman johdosta työkyvytön sekä yrittäjätyöhönsä että sen rinnalla tekemäänsä työsuhdetyöhön. Ehdotettu jakosääntö turvaisi sen, että jatkossa ei voisi enää syntyä tilannetta, jossa maatalousyrittäjä ei saisi yrittäjätoiminnan osalta lainkaan ansionmenetykskorvausta.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2021.

Valiokunnan mietintö StVM 35/2020 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksen tavoitteena on korjata epäkohtia, joita on havaittu vuonna 2016 voimaan tulleen maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) toimeenpanossa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan teknisluonteisia lainsäädäntöä selkeyttäviä muutoksia. Valiokunta pitää ehdotettuja muutoksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina ja kannattaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Valiokunta toteaa, että vakuutettujen kannalta keskeisin muutosehdotus koskee ansionmenetykskorvauksen jakamista vakuutetun ja sairausajan palkkaa maksaneen työnantajan välillä tilanteessa, jossa maatalousyrittäjä tai apurahansaaja on vahinkotapahtuman johdosta työkyvytön sekä maatalousyrittäjä- tai apurahatoimintaansa että työsuhdetyöhönsä.

Esityksen mukaan maatalousyrittäjälle tai apurahansaajalle pakollisesta työajan vakuutuksesta myönnettävä ansionmenetykskorvaus jaetaan jatkossa yrittäjän tai apurahansaajan ja sairausajan palkkaa maksaneen työnantajan kesken. Ehdotettua jakosääntöä ei sovelleta maatalousyrittäjän vapaaehtoiseen työajan vakuutukseen tai maatalousyrittäjän ja apurahansaajan vapaaehtoiseen vapaa-ajan vakuutukseen, vaan vakuutettu saa jatkossa näiden vakuutusten osalta koko ansionmenetykskorvauksen. Valiokunta pitää hyvänä, että ehdotetun muutoksen jälkeen ei voi enää syntyä nykylainsäädännön mukaan mahdollista tilannetta, jossa maatalousyrittäjälle tai apurahansaajalle ei jää korvauksesta lainkaan maksettavaa työnantajalle ensin maksettavan korvauksen jälkeen. Vakuutusperiaatteen mukaisesti vakuutettu saa aina vakuuttamansa työtulon perusteella suhteellisen osuuden korvauksesta ja vapaaehtoisissa vakuutuksissa koko korvauksen. Valiokunta toteaa, että ehdotettu muutos vastaa vuonna 2016 voimaantullutta maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilakia edeltävää soveltamiskäytäntöä.

Toinen vakuutettujen kannalta keskeinen ehdotus koskee maatalousyrittäjälle tai apurahansaajalle takautuvasti myönnettävää työeläkelakien mukaista työkyvyttömyyseläkettä ja sen vaikutusta jo korvattuun työtapaturmaan tai ammattitautiin. Esityksen mukaan takautuva työkyvyttömyyseläke ja sen myötä tehdyt tarkistukset maatalousyrittäjän eläkelain mukaiseen vakuutukseen ja sen mukaiseen työtuloon eivät vaikuta jatkossa maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukaiseen vuosityöansioon ja korvaukseen. Valiokunta pitää ehdotusta tarpeellisena, koska se vähentää takaisinperintätilanteita, joita voi nykylainsäädännön mukaan syntyä.

Esityksen mukaan ehdotetuilla muutoksilla ei ole vaikutusta valtion talouteen. Ehdotetulla jakosäännöllä voi olla työeläkemenoja lisäävä vaikutus, ja takautuvaa työkyvyttömyyseläkettä koskeva ehdotus vaikuttaa etuuksien yhteensovitukseen, mutta kokonaisvaikutukset työeläkejärjestelmään jäävät esityksen mukaan tapausten pienen määrän vuoksi vähäisiksi.

Muutokset on ehdotettu tulemaan voimaan vuoden 2021 alusta, ja muutokset koskevat vahinkoja, jotka sattuvat lain voimaantulon jälkeen. Esityksessä on kuitenkin eräitä menettelyllisiä säännöksiä, joita sovelletaan pääsäännöstä poiketen myös ennen lain voimaantuloa sattuneisiin vahinkoihin.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on nostettu esille, että myös esityksen periaatteellisempia muutoksia, eli ansionmenetykskorvauksen jakamista työnantajan ja vakuutetun kesken sekä takau-

Valiokunnan mietintö StVM 35/2020 vp

tuvien etuuskien maksamista koskevia säännöksiä, tulisi soveltaa myös ennen ehdotettujen lakien voimaantuloa sattuneisiin vahinkotapahtumiin. Valiokunta toteaa, että nämä ehdotetut poikkeukset ovat olleet esillä myös hallituksen esityksen valmistelussa.

Valiokunta korostaa, että lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa noudatetaan sen vahinkovakuutusluonteesta johtuvaa periaatetta, jonka mukaan vahinkotapahtumiin sovelletaan pääsääntöisesti vahinkotapahtuman sattumisajankohdan mukaista lainsäädäntöä. Tämä pääsääntö koskee ensisijaisesti korvaussäännöksiä, mutta myös kaikkia vahinkotapahtumia koskevia muita säännöksiä, jollei laissa toisin säädetä. Hallituksen esityksen mukaan valmistelun aikana ei ole ilmennyt painavia syitä pääsäännöstä poikkeamiselle, eikä valiokunta esitä muutoksia lakiehdotusten voimaantuloon.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 181/2020 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen.

Helsingissä 19.11.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
jäsen Anna-Kaisa Ikonen kok
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Noora Koponen vihr
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Juhana Vartiainen kok
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Sofia Virta vihr
varajäsen Mikko Ollikainen r

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen